

Chapter 19

Community of Practice in Uralic Studies (COPIUS), www.copius.eu

Introduction to Mari

Jeremy Bradley, jeremy.moss.bradley@univie.ac.at

Last updated 30 November 2021

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Grammar

1. Deverbal nominal suffix -маш

Infinitive		Verbal stem	Nominalization in <i>-маш</i>
лудаш (-ам)	to read	луд-	
налаш (-ам)	to take	нал-	
тунемаш (-ам)	to learn	тунем-	
кочкаш (-ам)	to eat	кочк-	
шинчаш (-ам)	to sit down	шинч-	
лекташ (-ам)	to leave	лект-	
возаш (-ем)	to write	возо-	
пураш (-ем)	to enter	пуро-	
илаш (-ем)	to live	иле-	
келшаш (-ем)	to agree	келше-	
каяш (-ем)	to go	кае-	

1. Deverbal nominal suffix -маш

Infinitive		Verbal stem	Nominalization in <i>-маш</i>
лудаш (-ам)	to read	луд-	лудмаш
налаш (-ам)	to take	нал-	налмаш
тунемаш (-ам)	to learn	тунем-	тунеммаш
кочкаш (-ам)	to eat	кочк- (> коч-)	кочмаш
шинчаш (-ам)	to sit down	шинч- (> шич-)	шичмаш
лекташ (-ам)	to leave	лект- (> лек-)	лекмаш
возаш (-ем)	to write	возо-	возымаш
пураш (-ем)	to enter	пуро-	пурымаш
илаш (-ем)	to live	иле-	илымаш
келшаш (-ем)	to agree	келше-	келшымаш
каяш (-ем)	to go	кае-	кайымаш

1. Deverbal nominal suffix -маш

сеге- 'to win, to defeat'

→ сегымаш 'victory' + inessive -(ы)ште, illative -(ы)ш(ке):

Inessive: сегымаште ~ сегымашыште

Corpus: 34 2

Illative: сегымашке ~ сегымашышке ~ сегымашыш

Corpus: 405 17 253

2. Deverbal nominal suffix -ш

йод- 'to ask'

> йодыш 'question'

мод- 'to play'

> модыш 'game'

кочк- 'to eat'

> кочкиш 'food'

пелед- 'to bloom'

> пеледыш 'flower'

йоныло- 'to err, to make a mistake'

> йонылыш 'mistake, error'

3. Denominal verbal suffix -ан-

вий ‘force, power, strength’

- > виян- ‘to become stronger’
(cf. виян ‘strong’)

микробий ‘microbe’

- > микробиян- ‘to become microbe-infested’
(cf. микробиян ‘microbe-infested’)

кумда ‘wide, broad’

- > кумдан- ‘to widen, to broaden (intr.)’

4. Deverbal verbal suffix -д-/-т-

вий ‘force, power, strength’

- > виян- ‘to become stronger’
- > виянде- ‘to strengthen’

микробий ‘microbe’

- > микробиян- ‘to become microbe-infested’
- > микробиянде- ‘to infest with microbes’

кумда ‘wide, broad’

- > кумдан- ‘to widen, to broaden (intr.)’
- > кумданде- ‘to widen, to broaden (tr.)’

4. Deverbal verbal suffix -д-/-т-

пуро- 'to enter, to go in'

> пурто- 'to enter, to bring in'

воло- 'to descend'

> волто- 'to lower'

5. Compound past tense II

Present tense + улмаш 'was' (be.PST2.3SG)

	лудаш (-ам) 'to read'	
	Positive	Negative
1Sg		
2Sg		
3Sg		
1Pl		
2Pl		
3Pl		

5. Compound past tense II

Present tense + улмаш 'was' (be.PST2.3SG)

	лудаш (-ам) 'to read'	
	Positive	Negative
1Sg	лудам улмаш	ом луд улмаш
2Sg	лудат улмаш	от луд улмаш
3Sg	лудеш улмаш	огеш (ок) луд улмаш
1Pl	лудына улмаш	огына (она) луд улмаш
2Pl	лудыда улмаш	огыда (ода) луд улмаш
3Pl	лудыт улмаш	огыт луд улмаш

5. Compound past tense II

Present tense + улмаш 'was' (be.PST2.3SG)

	возаш (-ем) 'to write'	
	Positive	Negative
1Sg	возем улмаш	ом возо улмаш
2Sg	возет улмаш	от возо улмаш
3Sg	воза улмаш	огеш (ок) возо улмаш
1Pl	возена улмаш	огына (она) возо улмаш
2Pl	возеда улмаш	огыда (ода) возо улмаш
3Pl	возат улмаш	огыт возо улмаш

5. Compound past tense II

Present tense + улмаш 'was' (be.PST2.3SG)

	улаш (-ам) 'to be'	
	Positive	Negative
1Sg	улам улмаш	омыл улмаш
2Sg	улат улмаш	отыл улмаш
3Sg	улеш улмаш	огыл улмаш
1Pl	улына улмаш	огынал (онал) улмаш
2Pl	улыда улмаш	огыдал (одал) улмаш
3Pl	улыт улмаш	огытыл улмаш

5. Compound past tense II

Compound past tenses I ~ II:

Мый изиэм **годым чодыраш кошташ** йөратем ыл'е.

Кочам изиж **годым чодыраш кошташ** йөрата улмаш.

5. Compound past tense II

Corpus (positive only):

	Compound past tense I	Compound past tense II
1Sg	7 101	159
2Sg	1 626	295
3Sg	13 629	1 748
1PI	2 567	94
2PI	821	148
3PI	3 821	893

5. Compound past tense II

Corpus:

Иленат кертам улмаш тый дечет посна.

Могай мый улам улмаш!

6. Future-necessitive participle in -шаш

Infinitive		Verbal stem	Participle in <i>-шаш</i>
лудаш (-ам)	to read	луд-	
налаш (-ам)	to take	нал-	
тунемаш (-ам)	to learn	тунем-	
кочкаш (-ам)	to eat	кочк-	
шинчаш (-ам)	to sit down	шинч-	
лекташ (-ам)	to leave	лект-	
возаш (-ем)	to write	возо-	
пураш (-ем)	to enter	пуро-	
илаш (-ем)	to live	иле-	
келшаш (-ем)	to agree	келше-	
каяш (-ем)	to go	кае-	

6. Future-necessitive participle in -шаш

Infinitive		Verbal stem	Participle in <i>-шаш</i>
лудаш (-ам)	to read	луд-	лудшаш
налаш (-ам)	to take	нал-	налшаш
тунемаш (-ам)	to learn	тунем-	тунемшаш
кочкаш (-ам)	to eat	кочк- (> коч-)	кочшаш
шинчаш (-ам)	to sit down	шинч- (> шич-)	шичшаш
лекташ (-ам)	to leave	лект- (> лек-)	лекшаш
возаш (-ем)	to write	возо-	возышаш
пураш (-ем)	to enter	пуро-	пурышаш
илаш (-ем)	to live	иле-	илышаш
келшаш (-ем)	to agree	келше-	келшышаш
каяш (-ем)	to go	кае-	кайышаш

6. Future-necessitive participle in -шаш

ыштышаш паша

шушаш кечылаште

кайышаш корно

марлан кайышаш үдыр

пашаш кайышаш нерген йодыш

Мый кайышаш улам.

7. Usage of the dative suffix -лан with infinitives

Дипломым <u>налашлан</u> 4–5 ий тунемман.	One must study for 4–5 years in order to get a diploma.
Москош <u>каяшлан</u> мылам билетым налаш кӱлеш.	I have to buy tickets to go to Moscow.
Йылмым сайын <u>палашлан</u> шуко тунемаш кӱлеш.	One must study a lot in order to learn a language well.

Words and word usage

1. -рак

18 (латкандаш) ияш деч кугурак ийготан-влак
изирак капан 'short; of small stature' < кап 'body'
кузерак? 'how?' < кузе 'how?'

2. ончыч 'ago' ~ гыч 'in, after'

кум кече ончыч 'three days ago'

кум кече гыч 'in three days, after three days'.

3. колташ (-ем) 'to send'

Мый серышым колтышым.	I sent a letter.
Кө тыйым колтен?	Who sent you?

Auxiliary construction	Literal translation	Factual translation
йўын колташ (-ем)	<i>to drinking send</i>	to drink up
нелын колташ (-ем)	<i>to swallowing send</i>	to swallow down
куржын колташ (-ем)	<i>to running send</i>	to take off running
шортын колташ (-ам)	<i>to crying send</i>	to break out crying

4. тореш ‘against’

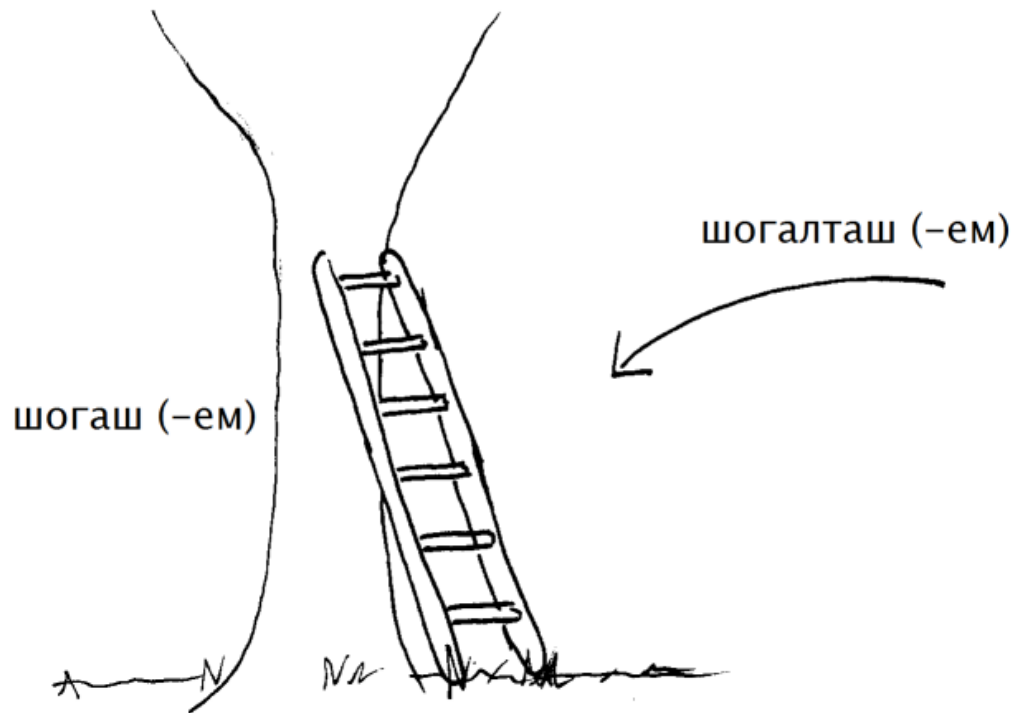
Икмыняр йодышлан вашмутым <u>пуаш тореш</u> огыда лий?	Would you mind (are you opposed to) answering a few questions?
Тиде пöртым мемнан кудывечыште <u>ыштымылан</u> ме <u>тореш</u> улына.	We’re against the construction of this house in our yard.
Мый <u>тидлан</u> <u>тореш</u> омыл.	I’m not against this.
Тиде <u>планлан</u> нуно <u>тореш</u> огытыл.	They aren’t opposed to this plan.

5. Infinitive + лияш (-ям)

<p>Пашам ыштымаште подряд да коопераций йӧным кумдан шарен <u>колташ лийна</u>.</p>	<p>In our work we decided to make wide employment of a system using contracts and cooperation.</p>
<p>Тудо <u>толаш лие</u>.</p>	<p>(S)he promised to come.</p>

6. Putting and placing

a) Standing position

Мый энырым лукыш
шогалтем.

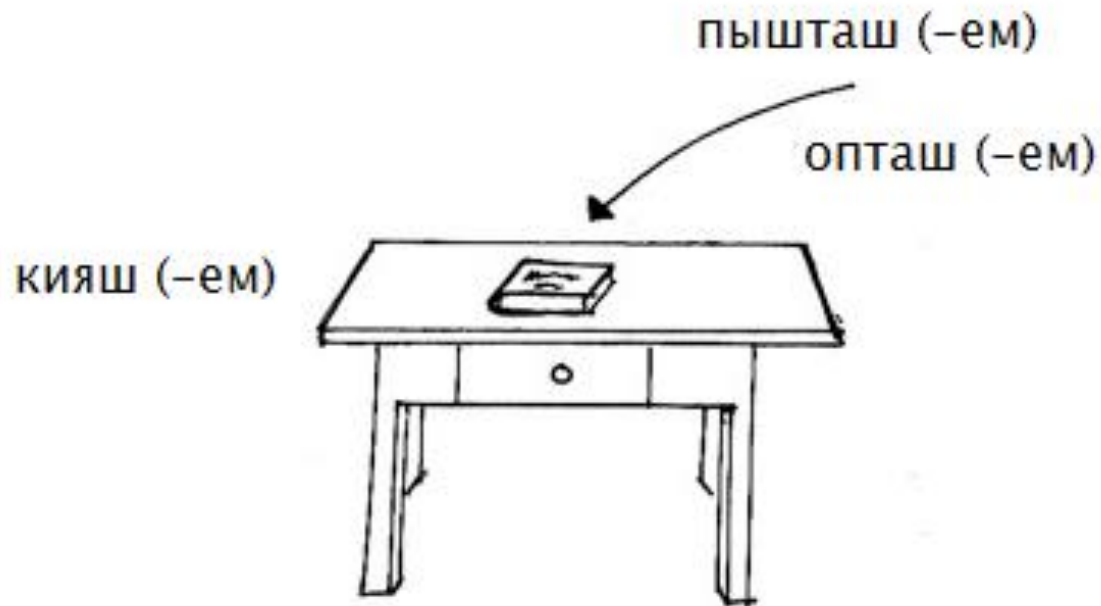
I put the fishing rod in
the corner.

Эныр лукышто шога.

The fishing rod is
standing in the corner.

6. Putting and placing

b) Lying position

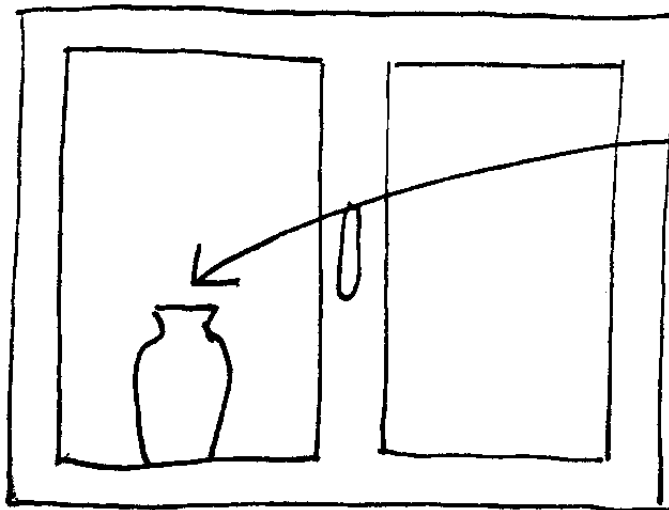

Мый книга <u>м</u> ўстембак <u>пыштем</u> .	I put the book on the table.
Книга ўстембалне <u>кия</u> .	The book is lying on the table.

Мый книга <u>м</u> ўстембак <u>оптем</u> .	I put books on the table.
Книга-влак ўстембалне <u>кият</u> .	The books are lying on the table.

6. Putting and placing

c) Sitting position

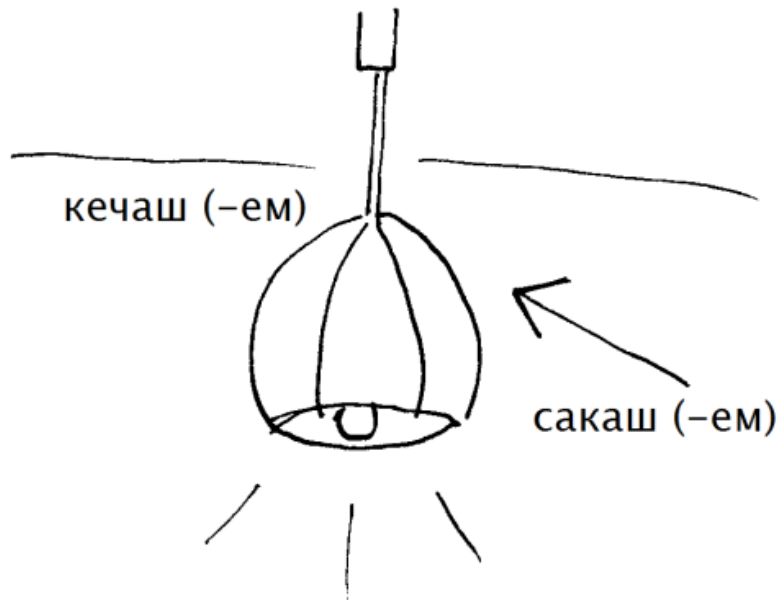
Шинчаш (-ем)

Шындаш (-ем)

Мый вазым окнаш <u>Шындем.</u>	I put the vase in the window.
Вазе окнаште <u>Шинча.</u>	The vase is sitting in the window.

6. Putting and placing

d) Hanging position

Мый портретым пырдыжыш <u>сакем</u> .	I put the portrait up on the wall.
Портрет пырдыжыште <u>кеча</u> .	The portrait is hanging on the wall.

Text

Озанлык вуйлатышым мо тургыжландара?

 Сергей: – Салам лийже, Иван Петрович! Мый «Марий Эл» газетын журналистше Сапаев Сергей Николаевич улам. Тендан озанлыкда да пашада нерген газетыш возаш сомыл дене толынам. Икмыняр йодышлан вашмутым пуаш тореш огыда лий? «У илыш» лўман озанлыкым те шукерте огыл вуйлатеда. Кузерак вара Те кўчык жапыште лушкыдо озанлыкым йол ўмбаке шогалтен кертында?

Иван: – Почеш кодшо озанлыкым йол ўмбаке шогалташ куштылго огыл. Эн ончыч ме озанлыкым вияндыме да пашаш у йўным пуртымо нерген йодышым терген налынна. Пашам ыштымаште подряд да коопераций йўным кумдан шарен колташ лийна. Кучылтмо у йўн мыланна ялозанлык лектышым кугемдаш полшен.

Сергей: – Пытартыш ийлаште кресаньык-влак мландылан оза улмыштым монденит, садлан паша кумылышт волен. Тиде шотышто тендан проблеме уло?

Иван: – Да, тиде чын. Ожно ыштышаш пашам: кунам да мыняр куралаш, могай пырчым ўдаш, мо дене мландым ўяндаш, мыняр вуй вольыкым ашнаш да молымат – кўшыч ончыктен пуат ыл'е. Кресаньык шкевуя шонымыжым монден. Ме озанлыкыштына у системе почеш пашам ыштыме дене кресаньыкым мланде деке пўртылтышна.

Сергей: – Шуко озанлыкыште ял гыч кайымылан кўра пашаен огеш сите. А тендан озанлыкыште кузерак?

Иван: – Ожно мемнан денат пашаен ситен огыл. Кызыт арендыш куснымо дене паша вийым кучылтмо шотышто проблеме лектын. Мутлан, ончыч мланде пашам 50 (витле) гыч 70 (шымле) марте ен шуктен гын, ынде тиде пашам 20 (коло) ен ышта. Тыгак вольык ончышо-влакат утеныт. Ынде нунылан пашам ситарыман.

Сергей: – Кушто нунылан пашам муаш шонеда?

Иван: – Мемнан ик йӧн гына – подсобный озанлык. Но тудо кызыт марте мемнан дене пеш начарын виянын. Поснак ўдыр-влаклан паша вер шагал. Садлан огыл мо мемнан дене тачысе кечылан 70 (шымле) наре качымарий уло, а ўдыр-влакым парня денат шотлен лекташ лиеш? Теве чоналтше кок пачашан пӧртыштӧ вургем ургымо цехым почына.

Сергей: – Кызыт калыкым изи ял проблеме чот тургыжландара. Тендан озанлыкыште изи ялым арален кодашлан мо ышталтеш?

Иван: – Мемнан озанлыкыште изи ял проблеме уке. Ме икмыняр ий ончыч асфальт корно дене чыла ялым ушышна, кажне ялеш кевытым, клубым чонышна, кажне пӧртыш пуч дене вўдым, газым пуртышна. Паша верат ситышын уло.

Сергей: – Вашмутланда пеш кугу тау, Иван Петрович. Тетла мый тендан жапдам налаш ом тошт. Умбакежат чыла шотыштат у сенымашке шуаш тыланем. Вескана ужмешке чеверын.

Иван: – Чеверын.

Exercises

15.

Яндаков Иван Иванович кугу озанлыкым вуйлата.

Ондак тиде озанлык лушкыдо лийын, а кызыт йол үмбақ шогалын.

Иван Иванович у йӧным кумдан шарен.

Тиде ялозанлык лектышым кугемдаш полшен.

Ялыште кызыт кевыт, клуб уло.

Кажне озанлыкыш газым пуртымо.

Эше у школым чоҥаш шонат.

